

СЪДЪРЖАНИЕ

Дейността на Националния осигурителен институт през 2011 г.	3
Осигуряване	
Йосиф Милошев - Основни положения и промени в социалното осигуряване през 2012 г.	4
Осигуряването в числа	
Антоанета Ганчева - Краткосрочни обезщетения от ДОО - числа и факти през 2011 г.	10
Структура	
Сградата на нов архивен център на НОИ бе открита във Враца	14
Международно сътрудничество	
Петър Иванов - Международните консултационни дни - успешната формула за предоставяне на пенсионна информация	16
Евроинтеграция	
Теодора Нончева - Препоръките на Европейската комисия към пенсионните системи на страните-членки	19
Евроинтеграция	
Указания относно документите за удостоверяване на български осигурителни периоди и прилагането на чл.94, ал.2 от КСО при условията на координационните регламенти и двустранни договори	22
Евроинтеграция	
Регламент (ЕО) № 987/2009 на Европейския парламент и на Съвета на Европа	24
Чужд опит	
Сара Харпър - Демографските предизвикателства и социалното осигуряване	30

Бюлетин на Националния
осигурителен институт

Година XI, брой 2, 2012

Редакционна колегия:

Весела Караиванова - председател
Антоанета Ганчева
Валентина Кръстева
Даниела Асенова
Теодора Нончева
Марин Калчев
Йосиф Милошев

Редактор:

Петър Иванов

Коректор Маргарита Чешмеджиева
Предпечат Калина Минчева
Печат "Янкулов" ЕООД
Формат 60 x 90/8
Печатни коли 4

Адрес на редакцията

1303 София,
бул. "Ал. Стамболийски" № 62-64
Тел: 02 926 1010
02 926 1234
web: www.nssi.bg
ISSN 1311 - 9656

ДЕЙНОСТТА НА НАЦИОНАЛНИЯ ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ ПРЕЗ 2011 Г.*

*Забележка: Материалът е въведение към Годишния отчет за дейността на НОИ през 2011 г. Целият отчет е публикуван на Интернет страницата на институцията в рубрика НОИ.

Дейността на Националния осигурителен институт (НОИ) през 2011 г. бе подчинена на изпълнението на законите задължения на института при управлението на държавното обществено осигуряване (ДОО) и постигането на средносрочните стратегически цели за ефективно управление и устойчиво финансиране, съгласно Стратегията на НОИ (2011-2013 г.). Усилията на работещите в системата на НОИ бяха насочени към утвърждаване на НОИ като публична институция, ориентирана към клиентите и осигуряваща качествени административни услуги, оказвани с професионализъм, съпричастност и коректно отношение към всички заинтересовани лица.

Националният осигурителен институт изпълнява бюджета на ДОО, респ. администрира значителна част от публичните разходи. На основание чл. 31 КСО НОИ изготвя годишен отчет за изпълнението на бюджета на ДОО, който се приема от Народното събрание. Същевременно дейността на НОИ като администрация се състои в извършването на широк кръг услуги, свързани с упражняването на осигурителни права. През 2011 г. клиенти на НОИ са били около 2,7 млн. осигурени лица и 2,2 млн. пенсионери.

Настоящото издание на годишния отчет за дейността на НОИ е първото по рода си. Целта на публикацията е да се информира своевременно обществеността за дейностите, които осъществява институцията и да се осигури по-високо равнище на прозрачност в дейността на НОИ, необходима за укрепване на доверието в системата – безспорно важно условие за нейното ефективно и устойчиво функциониране. В тази връзка от 2012 г. годишникът “Социалното осигуряване в България”, издаван от 1999 г., се реструктурира в две самостоятелни издания. Първото е настоящата публикация. Второто, което предстои да бъде публикувано, ще съдържа пълната информация за държавното обществено осигуряване (ДОО) през 2011 г., представено с промените в законодателството, анализ на социално-осигурителните програми, с отчетни статистически данни по натурални показатели, финансови резултати за бюджета на ДОО и фондовете по осигурени социални рискове.

През отчетната година НОИ продължи разработването и прилагането, съвместно с Министерство на финансите, Министерство на труда и социалната политика и социалните партньори на мерки, насочени към финансовата стабилност на осигурителната система и адекватността на пенсиите, към засилен и по-ефективен контрол върху обезщетенията и върху пенсиите, към по-добро обслужване на клиентите. През 2011 г. продължи взаимодействието между НОИ, НАП и ГИТ на базата на подписано споразумение между трите институции за съвместна работа с оглед превенция, контрол и обмен на информация по спазването на трудовото, осигурителното и данъчното законодателство.

Отчитайки необходимостта от обратна връзка с клиентите, в края на 2011 г. институтът проведе първото анкетно проучване на общественото мнение и удовлетвореността на клиентите от предлаганите услуги. Същото е базирано на представителна за страната извадка от 2 800 души на възраст над 18 години. Резултатите от изследването ще се използват за вземането на правилни решения в полза на обществото.

В настоящата публикация се съдържа информация за работата на НОИ, свързана с изпълнение на задълженията към Народното събрание, отнасяща се до отчетността по бюджета на ДОО, експертно участие в парламентарни комисии, подготовка на нормативни актове, отговори на писма по депутатски питання и становища. Представена е дейността на органите на управление на НОИ по основните въпроси, които са обект на управленски решения и политики.

Годишният отчет за дейността на НОИ през 2011 г. следва функционалната структура на института от основни, специфични и помощни административни направления и обособени дейности. Те са: Пенсионно осигуряване; Европейски регламенти и международни договори; Осигуряване и краткосрочни плащания; Осигурителен архив и документно-информационни дейности; Човешки ресурси, обществени поръчки, инвестиционна и административно-стопанска дейност; Комуникации, протокол и международно сътрудничество; Правно обслужване; Информационни системи; Анализ, планиране и прогнозиране; Вътрешен одит и финансов контрол.

В приложенията към изданието е публикувана Стратегията на Националния осигурителен институт за периода 2011-2013 г., която е рамката за дейността на организацията през отчетната година и базата за прилагане на подхода за управление на риска в оперативната дейност; поименния състав на Надзорния съвет на НОИ; организационно-управленската структура на института на централно и териториално ниво.

ОСНОВНИ ПОЛОЖЕНИЯ И ПРОМЕНИ В СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ ПРЕЗ 2012 Г.

Йосиф Милошев - началник-отдел “Осигурително законодателство и договори” в дирекция “Правна”

Нови моменти в социалното осигуряване

Периодите, от които се изчисляват паричните обезщетения за бременност и раждане и за безработица, са увеличени от 18 на 24 месеца, а за временна неработоспособност или трудоустрояване – от 12 на 18 месеца.

Введена е осигурителна вноска върху сумите, които надхвърлят двукратния размер на командировъчните пари, определени с нормативен акт.

Введено е отново условието за лицата, които са придобили право на пенсия за осигурителен стаж и възраст да не се отпуска обезщетение за безработица.

Лицата, които са регистрирани като земеделски производители и тютюнопроизводители и упражняват друг вид дейност като самоосигуряващи се лица, се осигуряват задължително върху 420 лв. като не може да се ползва привилегированя осигурителен доход – 240 лв.

Забранява се при промяна на вида на трудовата дейност на самоосигуряващите се лица да се променя видът на осигуряването.

Декларация приложение № 15 от Наредбата за отпускане и изплащане на парични обезщетения и помощи от държавното обществено осигуряване от 1 април 2012 г. се подава само на електронен носител, ако се представят повече от два болнични листове.

Введена е давност за краткосрочните осигурителни плащания – 3 години от края на годината, за която се отнасят.

Помощта при смърт, която се изплаща на съпруга/съпругата, децата и родителите на починалото осигурено лице, е определена в чл. 12 от Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2012 г. и е в размер на 540 лв.

Лицата, които съхраняват ведомости и други документи за осигурителен стаж на еднолични търговци, търговски дружества и кооперации, които не са пререгистрирани към 1 януари 2012 г., са задължени да ги предадат до 31 декември 2012 г. в съответното териториално поделение на НОИ.

Удължен е до 31 декември 2012 г. срокът, през който при временна неработоспособност работодателят изплаща 70% от трудовото възнаграждение за първите три дни от временната неработоспособност.

При определяне на годишния осигурителен доход по чл. 6, ал. 8 КСО регистрираните земеделски производители и тютюнопроизводители, определящи окончателен размер на доходите върху тази дейност не включват в облагаемия доход получените държавни помощи, субсидии или друго подпомагане от Европейския фонд за гарантиране на земеделието, Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и от държавния бюджет.

Осигурителният доход

За 2012 г. осигурителните доходи, върху които се дължат вноски за ДОО и здравно осигуряване се запазват в размерите за 2011 г.

Максималният осигурителен доход е 2000 лв. като се прилага, както за наети на работа лица, така и за самоосигуряващите се лица.

Минималният осигурителен доход за самоосигуряващите се лица (еднолични търговци, съдружници в търговски дружества и лица, упражняващи свободна професия или занаят), е определен, съобразно облагаемия им доход за дейността им като самоосигуряващи се лица за 2010 г. в следните размери, съгласно чл. 8 ЗБДОО за 2012 г.:

Облагаем доход	Минимален осигурителен доход, върху който се внасят авансово осигурителни вноски
до 5400 лв.	420 лв.
от 5400,01 до 6500 лв.	450 лв.
от 6500,01 лв. до 7500 лв.	500 лв.
над 7500 лв.	550 лв.

За самоосигуряващите се лица, които не са упражнявали дейност през 2010 г., както и за започналите или възобновили дейност през 2011 г. и 2012 г., минималният осигурителен доход е 420 лв.

Съгласно чл. 8, ал. 3 ЗБДОО за 2012 г., когато внасянето на осигурителни вноски за лица или от лица, които не извършват трудова дейност като самоосигуряващи се лица, но доходът, върху който се внасят вноските за здравно или социално осигуряване е обвързан с минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица, се взема предвид сумата - 420 лв.;

Минималният осигурителен доход за регистрираните земеделски производители и тютюнопроизводителите е в размер на 240 лв.;

Морските лица, наети на работа по трудово правоотношение, се осигуряват за своя сметка върху избран от тях осигурителен доход между минималния осигурителен доход - 420 лв. за самоосигуряващите се лица и максималния осигурителен доход. Минималният осигурителен доход за тях не е обвързан с облагаемия доход за предходната година;

Осигурителните вноски се внасят върху изплатените, начислените и неизплатените или неначислените възнаграждения за лицата по трудово правоотношение и тези по чл. 4, ал. 1 и 2 КСО;

Лицата, които работят само по граждански договори, подлежат на осигуряване, ако полученото месечно възнаграждение, след намаляването с разходите за дейността, е равно или по-голямо от минималната работна заплата за страната. За тези лица в повечето случаи разходите за дейността са 25%;

Осигурителни вноски, осигурени лица и обхват на осигуряването

За 2012 г. осигурителната вноска за фонд "Пенсии" е 17,8 на сто и се разпределя за работещите при условията на III категория труд между осигуреното лице и осигурителя в размер 7,9 на сто за сметка на осигуреното лице и 9,9 на сто за сметка на осигурителя. За работещите при условията на I и II категория труд се внася допълнителна вноска за фонд "Пенсии" в размер на 3 на сто, която е за

сметка на осигурителя и за тях общата вноска за фонд "Пенсии" е 20,8 на сто.

Вноската за фонд "Пенсии" е 20,8 на сто и за лицата, посочени в чл. 4, ал. 1, т. 4 КСО - кадровите военносслужещи, държавните служители по ЗМВР и ЗИН и другите лица, посочени в този текст, като те се осигуряват изцяло за сметка на Републиканския бюджет и няма разпределение на вноската за фонд "Пенсии". В същите размери е и осигурителната вноска за балерини, балетисти и танцьори в културни организации по чл. 69а КСО.

Осигурителната вноска за универсален пенсионен фонд е в размер 5 на сто, като разпределението е 2,2 на сто за сметка на осигуреното лице и 2,8 на сто за сметка на осигурителя.

Осигурителните вноски за професионален пенсионен фонд са - 12 на сто за лицата, работещи при условията на I категория труд и 7 на сто за лицата, работещи при условията на II категория труд и са изцяло за сметка на осигурителя.

Осигурителната вноска за Учителския пенсионен фонд е 4,3 на сто и е изцяло за сметка на осигурителя.

Осигурителната вноска за фонд "Общо заболяване и майчинство" е 3,5 на сто, а за фонд "Безработица" - 1 на сто.

За 2012 г. съотношението при разпределението на осигурителните вноски между осигурителя и осигуреното лице е в съотношение 60:40 при осигурителните вноски за общо заболяване и майчинство, за безработица и за здравноосигурителните вноски. Осигурителната вноска за фонд "Общо заболяване и майчинство" се разпределя между осигурителя и осигуреното лице в съотношение 2,1:1,4 на сто; за фонд "Безработица" - 0,6:0,4 на сто и за здравно осигуряване - 4,8:3,2 на сто.

Съгласно чл. 157, ал. 7 КСО осигурителните вноски в размерите за професионален пенсионен фонд за пенсионери, които получават пенсия за осигурителен стаж и възраст и след пенсионирането си работят при условията на I и II категория труд, се превеждат във фонд "Пенсии" на ДОО.

Осигурителната вноска за фонд "Трудова зло-

полука и професионална болест” е от 0,4 до 1,1 на сто, съгласно Приложение № 2 към чл. 13 от ЗБДОО за 2012 г. и е изцяло за сметка на осигурителя, с изключение на морските лица, които внасят тази вноска за своя сметка.

Осигурителната вноска за самоосигуряващите се лица за фонд “Пенсии” е 17,8 на сто и е изцяло за тяхна сметка, а за родените след 31 декември 1959 г. е 12,8 на сто за фонд “Пенсии” и 5 на сто за ДЗПО.

За 2012 г. не се внасят осигурителните вноски за фонд “Гарантирани вземания на работниците и служителите”.

Парични обезщетения за временна неработоспособност, бременност и раждане, и за трудоустрояване

От 1 януари 2012 г. остават в сила периодите за придобиване право на парично обезщетение за временна неработоспособност - 6 месеца и за обезщетение за бременност, раждане и отглеждане на дете - 12 месеца, **но се увеличават периодите, от които се изчисляват обезщетенията, които стават съответно:**

- **18 месеца**, предхождащи месеца на настъпване на неработоспособността или трудоустрояването при обезщетенията за временна неработоспособност и трудоустрояване (до 31 декември 2011 г. периодът беше 12 месеца);

- **24 месеца**, предхождащи началото на отпуска за бременност, раждане и отглеждане на дете при обезщетенията за бременност, раждане и отглеждане на дете (до 31 декември 2011 г. периодът беше 18 месеца).

Ако през периода, от който се изчислява обезщетението, лицето не е подлежало на осигуряване или не се е осигурявало като самоосигуряващо се лице, или е упражнявало трудова дейност, за която не е подлежало на осигуряване за фонд “Общо заболяване и майчинство”, за това време се взема предвид минималната работна заплата за страната.

Паричните обезщетения за временна неработоспособност се изплащат от датата на възникване на неработоспособността до възстановяване на работоспособността или до установяване на инвалидност. Срокът, от който се изплаща парично обезщетение, ако неработоспособността е настъпила преди прекратяване на срочен трудов договор или срочно правоотношение, е 30 календарни дни след прекратяване на правоотношението или на договора. Ако временната неработоспособност е настъпила поради трудова злополука или профе-

сионална болест, обезщетението се изплаща до възстановяване на работоспособността или установяване на инвалидност. Ако временната неработоспособност е настъпила до 2 месеца от прекратяване на трудовия договор или осигуряването, паричното обезщетение се изплаща за срок не по-голям от 30 календарни дни.

Обезщетението за отпуск за гледане на дете до двегодишна възраст за 2012 г. е 240 лв.

Лицата, които са заварени във временна неработоспособност, бременност и раждане или получават обезщетение за безработица или трудоустрояване, продължават да получават определените им обезщетения към 1 януари 2012 г. до изтичане на срока им, без да се преизчисляват от новите периоди.

Паричните обезщетения за временна неработоспособност за самоосигуряващите се лица през целия период се изплащат за сметка на ДОО.

Изплащат се изцяло за сметка на ДОО и паричните обезщетения:

- за бременност и раждане и отглеждане на дете;

- за временна неработоспособност, съгласно чл. 42, ал. 2 КСО, която е настъпила, в 30-дневен срок от прекратяване на осигуряването;

- за отпуск на бащата за периода от 15 календарни дни след изписване на детето;

- за отпуск на бащата след навършване на 6-месечна възраст на детето до 410-я ден от отпуска за бременност и раждане.

Съгласно чл. 3, ал. 1 от Наредбата за отпускане и изчисляване на паричните обезщетения и помощи от държавното обществено осигуряване (НОИПОП-ДОО) към болничния лист задължително се прилага декларация от осигурителя (самоосигуряващия се) по образец, съгласно приложение № 15 от Наредбата с попълнени данни относно правото на парични обезщетения. За лицата, осигурени по повече от едно правоотношение към болничния лист се прилагат отделни декларации за всяко от правоотношенията или основанията за осигуряване.

От 1 април 2012 г. приложение № 15 се подава само на електронен носител, ако се представят повече от два болнични листове като към него има подробни указания за попълването.

Обезщетения за безработица

От 1 януари 2012 г. минималният дневен размер на обезщетението за безработица е 7,20 лв., а максималният размер на обезщетението е около 1200 лв., ако лицето през целия период е било осигуря-

вано върху максималния размер на осигурителния доход - 2000 лв.

По отношение придобиване правото на парично обезщетение за безработица няма промяна - лицето следва да е било осигурявано за безработица най-малко 9 месеца през последните 15 месеца преди прекратяване на осигуряването.

Увеличен е периодът за изчисляване на паричните обезщетения от 18 на 24 месеца, през който е прекратено осигуряването. Ако през този период лицето не е работило или не е подлежало на осигуряване за безработица се взема предвид минималната работна заплата за страната.

Съгласно промяната в чл. 54а КСО лицата, които са придобили право на пенсия за осигурителен стаж и възраст в страната или в чужбина нямат право на обезщетение за безработица.

Съгласно чл. 54а, ал. 4, т. 2 КСО като условие за отпускане на обезщетение за безработица от датата на прекратяване на осигуряването е въведено задължението за лицето да се е регистрирало като безработно в Агенцията по заетостта в срок от 7 работни дни от прекратяване на осигуряването. В случай че лицето не се регистрира в посочения срок, периодът на изплащане на паричното обезщетение се намалява с времето на закъснението на регистрацията.

Плащането на паричното обезщетение за безработица се спира за периода, през който лицето получава обезщетение за временна неработоспособност или обезщетение за оставане без работа на основание чл. 222, ал. 1 КТ, чл. 106, ал. 2 и чл. 107, ал. 3 ЗДС и чл. 58, ал. 3 ЗВО. За спиране изплащането на паричното обезщетение лицето подава декларация-приложение № 5 към наредбата и съответните доказателства към нея в срок до 7 работни дни от датата на настъпване на съответното обстоятелство.

За възобновяване и възстановяване изплащането на паричните обезщетения за безработица лицата подават декларация по образец, съгласно приложение № 5 към наредбата и съответните доказателства в срок до 7 работни дни от отпадане на съответното обстоятелство, довело до спиране или прекратяване на изплащането.

Промени в пенсионното законодателство

От 1 януари 2012 г. са променени условията за придобиване право на пенсия в Република България. С промяната в чл. 68 КСО право на пенсия за осигурителен стаж и възраст през 2012 г. се придобива при навършване на 60 години и 4 ме-

сеца от жените и 63 години и 4 месеца от мъжете и осигурителен стаж 34 години и 4 месеца за жените и 37 години и 4 месеца за мъжете. Възрастта се увеличава от първия ден на всяка следваща календарна година с 4 месеца за жените и мъжете до достигане на 63-годишна възраст за жените и 65-годишна възраст за мъжете. Осигурителният стаж за придобиване право на пенсия за 2012 г. е 34 години и 4 месеца за жените и 37 години и 4 месеца за мъжете и се увеличава от първия ден на всяка следваща календарна година с 4 месеца за жените и мъжете до достигане на 37 години за жените и 40 години за мъжете.

В случай, че лицата нямат необходимия осигурителен стаж, лицата придобиват право на пенсия при не по-малко от 15 години действителен осигурителен стаж и навършена възраст, както следва:

- от 1 януари 2012 г. - 65 години и 4 месеца;
- от 1 януари 2013 г. - 65 години и 8 месеца;
- от 1 януари 2014 г. - 66 години;
- от 1 януари 2015 г. - 66 години и 4 месеца;
- от 1 януари 2016 г. - 66 години и 8 месеца;
- от 1 януари 2017 г. - 67 години.

При преценяване на правото и определяне размера на пенсията за осигурителен стаж и възраст осигурителният стаж от I и II категория труд се превръща в III категория труд.

За лицата, които се пенсионира по чл. 69 КСО - военнослужещите, държавните служители по Закона за МВР и по Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража и др. посочени лица в текста, изискуемият осигурителен стаж е увеличен от 1 януари 2012 г. от 25 на 27 години. Тези лица продължават да се пенсионира при уволнение, без оглед на възрастта като $\frac{2}{3}$ от осигурителният стаж трябва да е положен на служба в посочените ведомства. Така право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69, ал. 1 - 3 и 5 КСО след 1 януари 2012 г. се придобива при уволнение независимо от възрастта при 27 години общ осигурителен стаж, от които 18 години действително изслужени на съответните длъжности.

Право на пенсия за осигурителен стаж и възраст от учителите се придобива 3 години по-рано от възрастта по чл. 68, ал. 1 КСО и учителски осигурителен стаж, както следва:

- от 1 януари 2012 г. - възраст 57 години и 4 месеца за жените и 60 години и 4 месеца за мъжете и осигурителен стаж 25 години и 4 месеца за жените и 30 години и 4 месеца за мъжете.

- от 1 януари 2013 г. - възраст 57 години и 8 месеца за жените и 60 години и 8 месеца за мъжете и осигурителен стаж 25 години и 8 месеца за жените и 30 години и 8 месеца за мъжете;
- от 1 януари 2014 г. - възраст 58 години за жените и 61 години за мъжете и осигурителен стаж 26 години за жените и 31 години за мъжете;
- от 1 януари 2015 г. - възраст 58 години и 4 месеца за жените и 61 години и 4 месеца за мъжете и осигурителен стаж 26 години и 4 месеца за жените и 31 години и 4 месеца за мъжете;
- от 1 януари 2016 г. - възраст 58 години и 8 месеца за жените и 61 години и 8 месеца за мъжете и осигурителен стаж 26 години и 8 месеца за жените и 31 години и 8 месеца за мъжете;
- от 1 януари 2017 г. - възраст 59 години за жените и 62 години за мъжете и осигурителен стаж 27 години за жените и 32 години за мъжете;
- от 1 януари 2018 г. - възраст 59 години и 4 месеца за жените и 62 години за мъжете и осигурителен стаж 27 години и 4 месеца за жените и 32 години и 4 месеца за мъжете;
- от 1 януари 2019 г. - възраст 59 години и 8 месеца за жените и 62 години за мъжете и осигурителен стаж 27 години и 8 месеца за жените и 32 години и 8 месеца за мъжете;
- от 1 януари 2020 г. - възраст 60 години за жените и 62 години за мъжете и осигурителен стаж 28 години за жените и 33 години за мъжете.

От 1 януари 2012 г. са променени условията за пенсиониране на лицата, работещи при условията на I и II категория труд и работещите в подземни рудници до 31 декември 2014 г., като за тях действат и разпоредбите на т.нар. "точкова система". Лицата, които са работили 10 години при условията на първа категория труд или 15 години при условията на втора категория труд могат да се пенсионират, ако имат сбор от осигурителен стаж и възраст 94 за жените и 100 за мъжете и са:

1. навършили възраст преди 1 януари 2012 г. 47 години за жените и 52 години за мъжете при първа категория труд или 52 години за жените и 57 години за мъжете при втора категория труд;
2. от 31 декември 2011 г. възрастта по т. 1 се увеличава от първия ден на всяка следваща календарна година с 4 месеца за жените и мъжете до достигане на 48-годишна възраст за жените и 53-годишна възраст за мъжете при първа категория труд и 53 години за жените и 58 години за мъжете при втора категория труд.

До 31 декември 2014 г. включително лицата, които имат 10 години осигурителен стаж като подземни работници, съгласно чл. 104, ал. 3 КСО, могат да се пенсионират преди навършване на възрастта по чл. 68 КСО, при условие че имат сбор от възрастта и осигурителния стаж 90 и 52-годишна възраст за мъжете и 47-годишна възраст за жените.

Ако трудовият договор на лицата, които работят като подземни работници, съгласно чл. 104, ал. 3 КСО, бъде прекратен на основание чл. 328, ал. 1, т. 1 и 2 от Кодекса на труда, те могат да се пенсионират не по-рано от навършване на 45-годишна възраст, ако имат сбор от осигурителен стаж и възраст 90 и 10 години осигурителен стаж, положен при условията на чл. 104, ал. 3 КСО.

Съгласно чл. 9а КСО за осигурителен стаж при пенсиониране се зачита времето на обучение на лицата, завършили висше или полувисше образование, ако внесат за своя сметка осигурителни вноски, изчислени върху минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица, определен със ЗБДОО към датата на внасянето на вноските, който за 2012 г. е 420 лв. или вноската е в размер на 74,76 лв. За осигурителен стаж се зачита времето, за което са внесени вноските, но за не повече от срока на обучение, предвиден по учебния план на завършената специалност.

За осигурителен стаж при пенсиониране се зачита и времето, за което лицата са навършили възрастта по чл. 68, ал. 1 КСО, но на които не им достигат до 5 години осигурителен стаж за придобиване право на пенсия по чл. 68, ал. 1 и 2 КСО и са внесли осигурителни вноски, изчислени върху минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица, определен със ЗБДОО към датата на внасянето, който за 2012 г. е 420 лв. Внасянето на осигурителните вноски се извършва по банков път. Осигурителните вноски и са изцяло за сметка на лицето са в размера, определен за фонд "Пенсии" за лицата родени преди 1 януари 1960 г., към датата на внасяне на вноските за 2012 г. вноската е 17,8 на сто или сумата за едни месец е 74,76 лв. Правото на пенсия в тези случаи възниква от датата на внасяне на вноските.

Съгласно чл. 94, ал. 1 КСО пенсиите за осигурителен стаж и възраст се отпускат от датата на прекратяване на осигуряването, ако заявлението с необходимите документи е подадено в териториалното поделение на НОИ в шестмесечен срок от тази дата. Когато заявлението с необходимите документи е подадено след изтичане на шестмесечния срок от прекратяване на осигуряването, пенсията се

отпуска от датата на подаването им. Това правило се отнася, ако към момента на прекратяване на осигуряването всички останали условия по отношение правото на пенсия са налице. От 1 януари 2012 г. изискването за прекратяване на осигуряването се отнася само за лицата по чл. 4, ал. 1, т. 1 – 4, 6 и чл. 4а КСО:

- работниците и служителите, наети на работа за повече от пет работни дни, или 40 часа, през един календарен месец, независимо от характера на работата, от начина на заплащането и от източника на финансиране;

- държавните служители;
- съдиите, прокурорите, следователите, държавните съдебни изпълнители, съдиите по вписванията и съдебните служители, както и членовете на Висшия съдебен съвет и инспекторите в инспектората към Висшия съдебен съвет;

- военнослужещите по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България, държавните служители по Закона за Министерството на вътрешните работи и Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража, държавните служители по Закона за Държавна агенция “Национална сигурност”, както и лицата по чл. 69, ал. 5 КСО;

- лицата, които работят по втори или по допълнителен трудов договор;

- морските лица.

Съгласно новата ал. 2 в чл. 94 КСО не се изисква прекратяване на осигуряването като условие за отпускане на пенсия за осигурителен стаж и възраст за лицата по чл. 4, ал. 1, т. 5, 7 – 9 и ал. 2, 3, 7, 8 и 9 КСО. Това са:

- членовете на кооперации, упражняващи трудова дейност и получаващи възнаграждение в кооперацията и членовете на кооперации, работещи без трудово правоотношение (чл. 4, ал. 1, т. 5 КСО);

- изпълнителите по договор за управление и контрол на търговски дружества, едноличните търговци, непersonифицираните дружества, както и синдиките и ликвидаторите (чл. 4, ал. 1, т. 7 КСО);

- лицата, упражняващи трудова дейност и получаващи доходи на изборни длъжности, с изключение на лицата по т. 1, 5 и 7, както и служителите с духовно звание на Българската православна църква

и други регистрирани вероизповедания по Закона за вероизповеданията (чл. 4, ал. 1, т. 8 КСО);

- специализантите, които получават възнаграждение по договор за обучение за придобиване на специалност по номенклатурата на специалностите, определена по реда на чл. 181, ал. 1 от Закона за здравето (чл. 4, ал. 1, т. 9 КСО);

- работниците и служителите, наети на работа при един работодател за не повече от 5 работни дни (40 часа) през календарния месец или наети на работа при повече работодатели - при всеки от тях за не повече от 5 работни дни (40 часа) (чл. 4, ал. 2 КСО);

- лицата, регистрирани като упражняващи свободна професия и/или занаятчийска дейност (чл. 4, ал. 3, т. 1 КСО);

- лицата, упражняващи трудова дейност като еднолични търговци, собственици или съдружници в търговски дружества и физическите лица - членове на непersonифицирани дружества (чл. 4, ал. 3, т. 2 КСО);

- регистрираните земеделски производители и тютюнопроизводители (чл. 4, ал. 3, т. 4 КСО);

- лицата, които полагат труд без трудово правоотношение (чл. 4, ал. 3, т. 5 и 6 КСО);

- лицата, изпратени на работа в чужбина от български посредник, които се осигуряват по свое желание (чл. 4, ал. 5 КСО);

- съпругът/съпругата на дългосрочно командирован служител в дипломатическа служба за времето, през което е пребивавал в чужбина по време на задграничния му мандат, които се осигуряват по свое желание (чл. 4, ал. 7 от КСО).

От 1 януари 2012 г. добавката за отложено пенсиониране за осигурителен стаж след тази дата е 4 на сто за всяка година стаж, а за времето от 1 януари 2007 г. до 31 декември 2011 г. е 3 на сто за всяка година осигурителен стаж.

Съгласно чл. 105, ал. 1 КСО правото на пенсия не се погасява по давност - ако лице е придобило право на пенсия през 2011 г. (изпълнило е условията, които са действали към датата на придобиването) то може да реализира това право през всяка от следващите години, независимо че са променени условията за пенсиониране.

С промяната в чл. 10, ал. 3 НПОС срокът за определяне и изплащане на пенсията в действителен размер е намален от 6 на 5 месеца.

КРАТКОСРОЧНИ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ ОТ ДОО – ЧИСЛА И ФАКТИ ПРЕЗ 2011 Г.

Антоанета Ганчева,
директор на дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране”

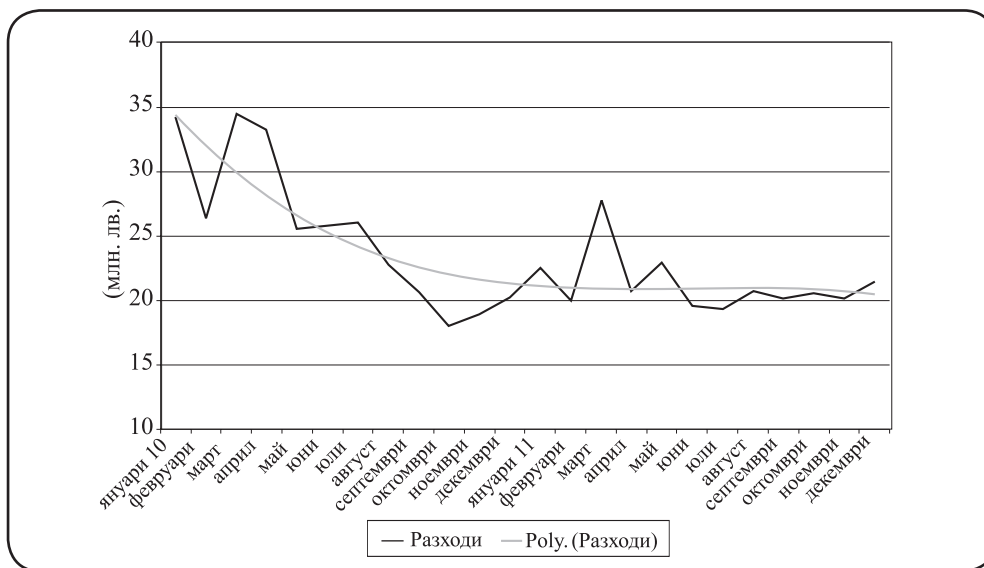
Националният осигурителен институт изплаща парични обезщетения и помощи на осигурените лица при краткосрочна загуба на доходи от труд, в резултат на настъпване на социалните рискове временна неработоспособност, майчинство и безработица. Средствата за краткосрочните обезщетения се набират от осигурителни вноски на осигурителите и осигурените лица и са обособени в три фонда – „Общо заболяване и майчинство”(ОЗМ), „Трудова злополука и професионална болест”(ТЗПБ) и „Безработица”.

Общо отчетеният разход за 2011 г. за социал-

ните обезщетения и помощи е 1 018 350,9 хил. лв. – 95,1% изпълнение на плана за годината и 52 561,0 хил. лв. (4,9%) икономия спрямо плана за 2011 г.

През 2011 г., в сравнение с 2010 г., разходите са по-малко с 60 532,4 хил. лв. (5.6%).

През 2011 г. са изплатени 3 459 983 броя обезщетения за 2 763 004 лица от фондовете ОЗМ и ТЗПБ. В сравнение с 2010 г. броят на изплатените обезщетения е намалал с 13,7%, а броят на лицата, които са ги получили, е намалал с 12,6%. За 2011 г. от фонд „Безработица” средномесечно са изплащани обезщетения на 106 698 лица, които са с 18,9% по-малко в сравнение с 2010 г.

Фигура 1. Динамика на разходите за краткосрочни обезщетения за общо заболяване по месеци през 2010 и 2011 г. в млн. лв. (с добавен тренд)

Парични обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване (общо заболяване, гледане на болен член от семейството и карантина, и нетрудови злополуки)

Отчетеният разход за 2011 г. е 256 296,4 хил. лв. – намаление на разхода с 50 065,1 хил. лв. (16,3%) в сравнение с 2010 г.

Броят на изплатените обезщетения за общо заболяване за 2011 г. е 2 018,4 хил. бр., с 18,6% по-малко от изплатените за 2010 г. Средното обезщетение за 2011 г. е 126,87 лв., или с 3,44 лв. (3,4%) повече в сравнение с 2010 г.

Месечните разходи постепенно намаляват до към м. октомври 2010 г., когато са изплатени поч-

ти всички болнични листове по стария режим и след това се запазват почти на едно ниво до края на 2011 г.

Икономията в паричните обезщетения за общо заболяване се дължи преди всичко на удължаване действието и през 2011 г. на антикризисните мерки, одобрени с Решение № 180 на Министерския съвет от 1 април 2010 г., касаещи промяната в режима на изплащане на паричните обезщетения за временна неработоспособност, действащи от 1 юли 2010 г. – първите три дни са за сметка на осигурителя (70 на сто, съгласно § 22о от ПЗР на КСО) и от 4-тия ден на настъпване на неработоспособност – от НОИ /Виж Табл. 1/.

Таблица 1 Справка за начислените болнични листове за общо заболяване.

№ ред	Година	Брой болнични листа за периода /с плащане/	Сума на начислените обезщетения /лв./	Брой начислени дни
1	2010 г.	1 621 291	283 251 608	13 172 422
2	2011 г.	1 438 136	249 603 282	11 734 757
3	Ред 1- Ред 2	183 155	33 648 326	1 437 665
4	/Ред 3 към Ред 1 / в %	11,3%	11,9%	10,9%

Данните показват намаление в броя на болничните листове (11,3 на сто) за 2011 г., разходът за обезщетения (11,9 на сто) и броят на загубените работни дни поради временна неработоспособност за общо заболяване (10,9 на сто) в сравнение с 2010 г.

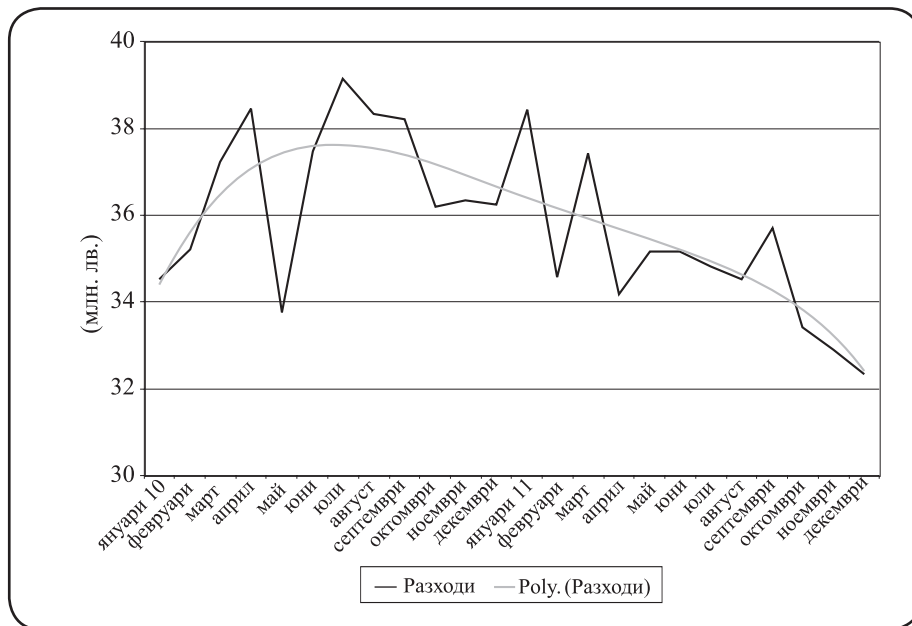
При обезщетенията за общо заболяване не се наблюдава съществен финансов ефект от удължаването на осигурителния период (от 6 на 12 месеца от 1 януари 2011 г.), от който се изчислява обезщетението. За болничните листове през 2010 г. среднодневното обезщетение е било 21,82 лв., а през 2011 г. е 21,64 лв. Обезщетенията за общо заболяване са много на брой и с малка продължителност, съвкупността на осигурени лица, които ги ползват е динамична, така че трудно могат да се изведат определени закономерности, свързани с изменения в размерите на обезщетенията. Поло-

жителното в случая е, че промяната обвързва по-тясно осигурителния принос на лицата с размера на получаваните обезщетения.

Парични обезщетения за майчинство (бременност и раждане и отглеждане на малко дете)

Отчетеният общ разход за 2011 г. е 418 614,9 хил. лв., който е с 5,1 на сто по-нисък в сравнение с 2010 г. Разходите за изплатените обезщетения за бременност и раждане са 299 739,3 хил. лв. (с 5,0 на сто по-малко от 2010 г.), а за отглеждане на малко дете са 118 875,2 хил. лв. (с 5,4 на сто по-малко от 2010 г.).

Към края на 2011 г. броят на изплатените обезщетенията за майчинство е 1 406,4 хиляди, с 88,6 хиляди (5,9%) по-малко от изплатените за 2010 г. Средният размер на изплатеното обезщетение за бременност и раждане за 2011 г. е 366,01 лв., с 11,50 лв. (3,2%) по-високо в сравнение с 2010 г.

Фигура 2. Динамика на разходите за бременност, раждане и отглеждане на малко дете по месеци през 2010 и 2011 г. в млн. лв. (с добавен тренд)

Разходите за обезщетения се увеличават до средата на 2010 г. и след това е характерна постоянно намаляваща тенденция.

Средномесечният брой на лицата, на които са изплащани парични обезщетения за бременност и раждане през 2011 г. е 54 232, с 8,4% по-малко спрямо 2010 г. Средномесечният брой на лицата, на които са изплащани обезщетения за отглеждане на малко дете през 2011 г. е 47 839, с 4,1% по-малко

спрямо 2010 г. Броят на мъжете, които получават обезщетения за отглеждане на децата си, макар и да нараства, е доста незначителен в сравнение с броя на жените. /Виж Табл.2/

Основната причина за намалението броя на лицата с обезщетения за майчинство, а от тук и на разходите, е намалението на раждаемостта след 2009 г.

Таблица 2 Справка за броя на лицата, ползвали обезщетения за майчинство /средномесечно/

Година	Брой лица с обезщетения за бременност и раждане	В т.ч. Мъже	Брой лица с обезщетения за отглеждане на дете	В т.ч. Мъже	Брой родени деца*	Коефициент на плодовитост
2009	60 391	82	46 271	389	80 956	1.57
2010	59 237	108	49 903	476	75 513	1.49
2011	54 232	103	47 839	505	70 864	-

*Данните за 2011 г. са предварителни.

Източник: Регистър „ПОПДОО”, НОИ; НСИ.

Друга причина за намаляване на разходите за обезщетения за майчинство е удължаването на осигурителния период (от 12 на 18 месеца от 1 януари 2011 г.), от който се изчислява обезщетението за бременност и раждане. Финансовият ефект се отразява върху размера на среднодневното обез-

щетение. През 2011 г. са отпуснати 38 180 нови обезщетения за бременност и раждане със среднодневно обезщетение от 22,89 лв. В сравнение с 2010 г., броят на новите обезщетения е намалал с 6488 (14,5 на сто), а среднодневното обезщетение с 1,85 лв. (7,4 на сто).

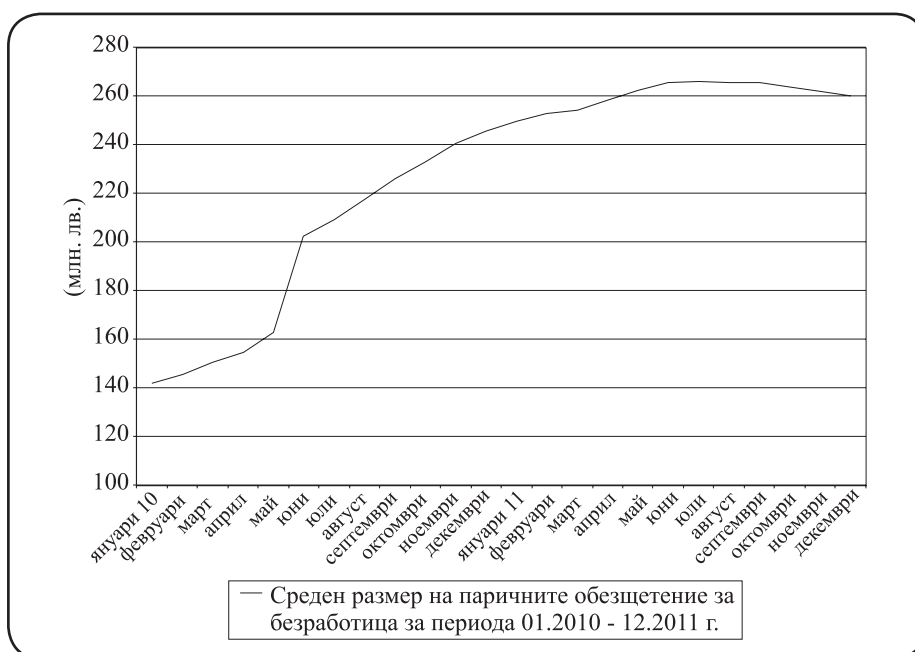
Увеличението на осигурителния доход на самоосигурените лица през 2010 г. не се е отразило отрицателно върху броя на младите самоосигурени жени, даже техният брой се е увеличил с 3,3 на сто за 2011 г. в сравнение с 2009 г. – от 48,4 хиляди за 2009 г. на 50,0 хиляди за 2011 г. Но при осигурените млади земеделски производители – жени, има значителен отлив, с близо 40,6 на сто - от 12,5 хиляди за 2009 г. на 7,4 хиляди за 2011 г.

Парични обезщетения за безработица

Отчетеният разход за 2011 г. е **320 445,8** хил. лв., което е с **9084,5** хил. лв. (2,9%) повече спрямо 2010 г.

Средномесечният брой на безработните лица, с начислени обезщетения за 2011 г., е 106 698 или с 24 803 лица (18,9%) по-малко спрямо 2010 г.

Средното месечно начислено обезщетение за 2011 г. е 251,77 лв., с 26,9% по-високо в сравнение с 2010 г. Значителното увеличение на размера на обезщетението за безработица се дължи на законовите промени от 1 юли 2010 г. - премахване ограничението за максимално обезщетение за безработица и установяването му на 60 на сто от осигурителния доход на лицето преди загубата на работа. /Виж фиг.3/

Фигура 3. Динамика на средния размер на обезщетението за безработица по месеци през 2010 и 2011 г.

През първите месеци на 2010 г. обезщетението е по-ниско заради съществуването на максималния размер на обезщетението до 30.06.2010 г. След премахване на ограничението, обезщетението се увеличава плавно с максимум от 265,74 лв. през юли 2011 г. и след това отново спада до 259,68 лв. в края на 2011 г.

Не се наблюдава пряк финансов ефект от удължаването на осигурителния период, от който се изчислява обезщетението за безработица (от 9 на 18 месеца). Среднодневното отпуснато парично обезщетение за безработица за периода юли – декември 2011 г. е 14,59 лв., а за същия период на 2010 г. то е 14,36 лв.

За намаляване разходите за краткосрочни обезщетения влияние оказва и засиленият контрол от органите на Националния осигурителен институт по спазване на осигурителното законодателство за краткосрочните обезщетения. Извършват се съвместни проверки от контролните органи на НАП, ИА "ГИТ" и НОИ на рискови осигурители, служители от ТП на НОИ поддържат непрекъснатата връзка с Регионалните здравни инспекции в съответната област и дават разяснения за правилното издаване на болничните листове от лекарите, непрекъснато се усъвършенстват контролните процедури на програмния продукт за регистрация на болничните листове, на преценката на правото, изчисляването и изплащането на обезщетенията, сигнализиране на прокуратурата при съмнение за злоупотреби с болнични и др.

СГРАДАТА НА НОВ АРХИВЕН ЦЕНТЪР НА НОИ БЕ ОТКРИТА ВЪВ ВРАЦА

Сградата на нов Обединен осигурителен архив на НОИ бе открита на 1 юни 2012 г във Враца. На тържествената церемония присъстваха министърът на труда и социалната политика и председател на Надзорния съвет на НОИ Тотю Младенов и управителят на НОИ Бисер Петков, които прерязаха лентата на изцяло реновираната сграда. Сред официалните гости бяха областният управител на Враца Пепа Владимирова, кметът на града Николай Иванов, депутати, както и цялото ръководство на осигурителния институт.

Сградата на новия Обединен осигурителен архив на НОИ във Враца е основно ремонтирана и напълно отговаря на съвременните стандарти за работа на модерно архивохранилище. Това е шестият по ред обединен осигурителен архив на НОИ в страната. В него ще се съхраняват разплащателните ведомости на осигурители от северозападна България, прекратили дейността си без правоприменик. Очаква се в архива да постъпят документалните масиви, съхранявани до този момент в териториалните поделения на НОИ (ТП на НОИ) във Видин, Враца и Монтана. Те включват разплащателните ведомости на 1495 осигурители с над 89 000 дела. Това означава, че в новия архивен център ще подлежат на електронна обработка над 7 милиона страници. До момента в ТП на НОИ - Видин са приети 325 осигурители с 22 450 дела, а в ТП на НОИ – Монтана – 520 осигурители с 24 400 дела. Най-голям е броят на приетите документи в ТП на НОИ – Враца. Архивната документация там включва 650 осигурители с над 40 000 дела.

Дейността по създаване и функциониране на осигурителния архив на НОИ е регламентирана в КСО през 2005 г. Основната цел е да бъдат защитени осигурителните права на гражданите, чийто стаж е положен при осигурители, които са прекратили дейността си и нямат правоприменик. В тези случаи заинтересованите лица подават заявление за издаване на удостоверение за осигурителен стаж

и доход в най-близкото териториално поделение на НОИ. Документите се издават в едномесечен срок, при условие че разплащателната документация на търсения работодател е предадена в НОИ, лицето фигурира в приетата документация и има данни за търсения период.

Първият Обединен осигурителен архив е създаден през 2006 г. в гр. Пловдив. В него се съхранява разплащателната документация от териториалните поделения на НОИ в Пловдив, Пазарджик и Смолян. В цифрово изражение към момента там са приети повече от 3 000 осигурители, чиято документация надхвърля 85 000 дела, а електронно обработените страници са над 7 милиона. От 2006 г. функционира и архивният център в с. Невестино, Кюстендилско. Това е най-големият до този момент архивохранилищен комплекс. В него се съхранява разплащателната и трудовоправната документация от ТП на НОИ в София, Софийска област, Перник и Благоевград, възлизаща на 125 000 дела, приети от 4 000 осигурители. През 2008 г. в Силистра е открит третият Обединен осигурителен архив. На този етап в него са концентрирани разплащателните ведомости на градовете Силистра и Добрич. През следващата 2009 г. стартира дейността си центърът в гр. Търговище, приел документацията на Разград, Търговище и Варна, а през 2010 г. – в гр. Тетевен, където се съхраняват архивните документи на Ловеч, Плевен, Габрово и Велико Търново.

На територията на Обединените осигурителни архиви в Пловдив, Невестино, Търговище и Тетевен са изградени центрове за електронна обработка, в които разплащателните ведомости, обхващащи периода от 1980 г. до 1996 г., преминават процес на сканиране и индексирание. В рамките на следващите няколко месеца подобна структура ще бъде открита в Силистра. Електронна обработка на архивите е предвидено да има и в новооткритата сграда на Обединен осигурителен архив - Враца. Целта е след като бъдат дигитализирани данните от електронния

архив, да се използват за издаване на документи за осигурителен стаж и доход.

Бисер Петков, управител на НОИ:

В обновяването на сградата са вложени над 2,3 млн. лв. Следващият етап е оборудването ѝ и поетапното преместване на наличната документация. Тук ще бъде създаден и център за електронна обработка на данните, за дигитализация на тази информация, с цел по-бързото издаване на удостоверения за осигурителен стаж и доход. Надявам се до края на годината центърът да започне реално работа. Искам да обърна внимание на факта, че след стартиране на архивния център във Враца и концентрирането на документалните масиви в него, териториалните поделения в Монтана и Видин ще продължат да обслужват гражданите, които искат

да получат удостоверения за осигурителен стаж и доход, когато работодателят е прекратил дейността си и няма правопримемник.

Тотю Младенов, Министър на труда и социалната политика и председател на Надзорния съвет на НОИ:

Мисля, че благодарение на средствата, заделени в капиталовите разходи на Националния осигурителен институт през миналата година и със съдействието на община Враца и на общинския съвет на община Враца, на които искам да благодаря, тази сграда вече е факт. Много се радвам, че тук ще има възможност да бъдат обслужвани още по-добре гражданите и представителите на бизнеса. Създадени са всички нормални условия за това. Ще бъдат открити и близо 22 нови работни места, което е добре за Враца и врачани.

НОВИ РЕГЛАМЕНТИ УРЕЖДАТ СОЦИАЛНИТЕ ВЪПРОСИ МЕЖДУ ЕС И СТРАНИТЕ ОТ ЕВРОПЕЙСКОТО ИКОНОМИЧЕСКО ПРОСТРАНСТВО

Националният осигурителен институт информира, че от 1 юни 2012 г. действащите в рамките на Европейския съюз - Регламент (ЕО) № 883/2004 за координация на системите за социална сигурност и

прилагащия Регламент (ЕО) № 987/2009 разширяват своя обхват, като включват освен държавите-членки на ЕС и държавите от Европейското икономическо пространство (Норвегия, Исландия и Лих-

тенщайн). Те ще заменят досега действащите Регламенти № 1408/71 и № 574/72, които до този момент се прилагаха между държавите-членки на ЕС и държавите от ЕИП в областта на социалната сигурност.

МЕЖДУНАРОДНИТЕ КОНСУЛТАЦИОННИ ДНИ – УСПЕШНАТА ФОРМУЛА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПЕНСИОННА ИНФОРМАЦИЯ

Петър Иванов,
главен експерт в отдел “Връзки с обществеността и международно сътрудничество” в дирекция “Обществени комуникации и международно сътрудничество”

Международните консултационни дни на пенсионното осигуряване са традиционни срещи, които експерти от Германия провеждат всяка година в 23 държави. В тази група влизат както страни от Европейския съюз (вкл. България), така и такива извън него (Русия, Турция, Сърбия и др.). По време на тези срещи се предоставят безплатни пенсионни консултации на заинтересовани лица. Работни екипи, съставени от експерти по пенсионно осигуряване от Германия и страната домакин, отговарят на въпросите на хората с придобит осигурителен стаж в двете държави и ги насочват към най-подходящите за тях решения. Записалите се за участие граждани на страните-членки на ЕС научават от първа ръка какви са условията за придобиване право на пенсия според възприетата в ЕС преносимост на осигурителни права и какви документи са необходими, за да бъде реализирано това право. Работилите при германски и друг осигурител получават информация за принципите на взаимодействие между Германското пенсионно осигуряване и осигурителните институции в другите държави-членки на ЕС и по какъв начин могат да бъдат изпълнени успешно изискванията на европейските регламенти и националното законодателство. Когато става дума за страни извън ЕС, търсещите пенсионна информация получават консултация за условията за пренос и получаване

на права в контекста на подписаните двустранни международни договори.

Международните консултационни дни са възможност на осигурените лица с периоди на осигуряване в Германия и/или в чужбина да получат персонален съвет по въпросите за пенсионното осигуряване. Позитивен в случая е фактът, че всеки, записал се за консултация, получава информация едновременно от експерти на Германското пенсионно осигуряване и от представители на осигурителния институт в съответната страна-домакин. Стремехът за пълно информационно обезпечаване на потребителския интерес и ефективно решаване на съществуващите индивидуални казуси се подкрепя от възможностите за моментален достъп до осигурителните регистри и предоставяне на актуална и персонализирана информация. В някои от случаите това води дори до ускорено решаване на неотложни въпроси.

За нуждите на Международните консултационни дни е създаден специален интернет сайт, където може да се направи справка за конкретните дати, на които проявата гостува във всяка една държава. Всяко участие е в рамките на два дни. По данни на Германското пенсионно осигуряване през 2010 г. са проведени 25 Международни консултационни дни, по време на които са направени 2343 индивидуални консултации. За 2011 г. цифрите са още по впечатля-

ващи – 26 прояви, на които персонална пенсионна информация са получили 2715 лица.

Популяризирането на консултационните дни в Германия и другите страни-участнички се реализира по няколко начина. Един от основните канали за информиране на обществото за предстоящото гостуване на експерти от Германското пенсионно осигуряване е отпечатването на двуезични листовки и плакати, на които се обявяват датите за консултациите, приемните часове и начините за записване. За разгласа на предстоящите срещи се използват конвенционалните медии, интернет и информационни писма до клиенти. За по-добрата обществена информираност се грижат както пресслужбите на Германското пенсионно осигуряване, така и посолствата и консулствата по места.

България е редовен участник в проявата от самото си приемане в Европейския съюз през 2007 г. Първите срещи в рамките на Международните консултационни дни от календара на Германското пенсионно осигуряване се проведеха в страната през 2008 г. Оттогава всяка година на предварително оповестени дати и в различен град у нас, експертни екипи от представители на Националния осигурителен институт и германската пенсионна администрация консултират безплатно всички, търсещи информация за пенсионното законодателство в двете държави и записаното по темата в общоприетите европейски правила.

През 2011 г. събитието бе планирано и се проведе в София на 5 и 6 юни 2012 г. За да бъде обърнато достатъчно внимание на всички, които имаха нужда от информация, предварително бяха обявени телефон, факс и електронна поща, на които можеше да бъде записан час за среща с българо-германските експертни екипи. За по-голяма ефективност на консултациите бе препоръчано всеки записал се да носи със себе си документите си за трудов стаж и осигурителен доход, както и документ за самоличност.

Проявата предизвика сериозен интерес сред заинтересованите лица. За два дни безплатни кон-

султации по въпроси за пенсионното осигуряване в България и Германия и координацията между осигурителните системи на двете страни в контекста на националните им законодателства и регламентите на Европейския съюз получиха над 300 лица. Експерти от НОИ и Германското пенсионно осигуряване отговориха на въпросите както на лицата, които предварително си бяха записали час за среща, така и на всички, които дойдоха да получат информация на място. Това наложи удължаване на приемното време на четирите българо-германски екипа. В резултат на това всички, търсещи информация получиха своя персонален съвет.

Повечето от получилите безплатна пенсионна консултация тази година бяха млади хора и такива на средна възраст, на които в бъдеще им предстои да черпят пенсионни права от германското и българското пенсионно осигуряване. Не липсваха и граждани в предпенсионна възраст, преобладаващо работили в бившата ГДР преди 1989 г., както и такива, на които вече им е отпусната пенсия. Най-възрастният сред тях бе на 93 г.

Сред консултираните лица преобладаваха българските граждани, както и такива с двойно гражданство. Експертните екипи отговориха на широк спектър от въпроси, касаещи както ползването на права от германското пенсионно осигуряване, така и от българското държавно обществено осигуряване. Най-голям интерес предизвикаха темите за потвърждаване на германски осигурителен стаж, за условията за придобиване на право на пенсия в България и Германия и за реда, по който следва да се упражнят тези права. Много запитвания имаше за реда за изплащане на пенсиите, правото за получаване на пенсия и от двете държави едновременно, както и за основните ограничения в тази насока.

Подобни безплатни консултации се планират за месец септември в Германия. Международни консултационни дни в България ще има отново догодина, като предстои да бъдат уточнени както датата, така и градът, в който ще бъдат проведени.

ЗА КЛИЕНТИТЕ Е ВАЖНО ДА ПОЛУЧАТ ИЗЧЕРПАТЕЛНИ ОТГОВОРИ И ДА РАЗБЕРАТ ЗА ДЕЙСТВИЕТО НА ЗАКОНОВИТЕ НОРМИ В ПЕНСИОННАТА СФЕРА

Интервю с експертите от Германското пенсионно осигуряване Михаел Хенелотер и Петер Шперлинг

Господа, какви са впечатленията Ви от завършилите консултационни дни в София тази година?

Прави впечатление, че за консултации се запиша изключително много хора. Други пък дойдоха на място. Не върнахме никого. Дадохме над 300 консултации, като след тях имаше много доволни клиенти. Всички бяха впечатлени от възможността да получат консултация едновременно както от български, така и от германски експерт. За клиентите е важно да получат изчерпателни отговори и да разберат за действието на законовите норми в пенсионната сфера, както на национално, така и на европейско ниво. В тази връзка, имаше отделни случаи, при които след като преминал консултацията, зададат своите въпроси и получат нужните им отговори, лицата се насочиха директно към гишетата, за да подадат документи за пенсия. Трябва обаче да подчертаем, че сътрудничеството ни с българските експерти беше на високо ниво и съвместните екипи си свършиха работата без проблеми.

На какви въпроси се налагаше да отговаряте най-често?

Въпросите, които ни задаваха в общия случай могат да се сведат до няколко основни: “Кога ще мога да получа пенсия най-рано?” “Как се изчислява пенсията ми?” “Къде трябва да подам документи за отпускане на пенсия?” и др. Имаше и много запитвания за това какви документи трябва да се подават, как ще бъде изплащана пенсията и какви са условията за отпускане на инвалидна пенсия. Много хора дойдоха с въпроси относно признаването на осигурителния си стаж в бившата ГДР.

Изненада ли Ви големият интерес, на който се радвахте събитието?

Всъщност големият интерес не ни изненада. Очаквахме да има подобен. Както знаем, след 2007 г. България е член на Европейския съюз и от тогава за гражданите ѝ важат както българските закони, така и правилата на ЕС. Законите текстове и правила понякога са сложни и различни

и ние смятаме, че хората с надежда идват на тези консултации. Нещата могат да бъдат твърде трудни за разбиране и всеки съвет от първа ръка е полезен за тях.

В момента Международните консултационни дни се провеждат в 23 страни. Откога е тази традиция и как се развива тя?

Международните консултационни дни се провеждат още от 1971 г. Тогава за пръв път, на базата на двустранния договор между Германия и Австрия са се провели първите срещи. Що се отнася до България, още с влизането ви в ЕС започнаха разговори между институциите в двете страни за организирането на такива консултации. Така през 2008 г. се проведе първата от тях. И така всяка година след това, поне по един път годишно и то в различни градове. Относно развитието на мрежата от контакти на базата на международните консултационни дни, нещата вървят много добре. През юли в Мюнхен ще се проведат първите консултационни дни съвместно с хърватските колеги. Миналата година пък за пръв път давахме консултации в Сърбия и Македония.

Каква е структурата на пенсионната система в Германия?

В Германия всички данни за лицата се запазват на едно място откакто навършат 17 години до отпускането на пенсията им. Така, още след като завърши училище и се насочи към професионално учебно заведение или пък реши да започне работа, лицето получава личен осигурителен номер, зад който започва да се трупа цялата му осигурителна информация до пенсионирането. У нас има 16 различни институции, които са свързани с пенсионното осигуряване. Две от тях отговарят за цялата страна, а другите са поставени в различните провинции. Когато лицето се запише в един институт, то получава осигурителния си номер от него и цялата информация започва да се събира там. Ако реши да смени местожителството си, например, трябва да смени и института, в който е записано.

ПРЕПОРЪКИТЕ НА ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ КЪМ ПЕНСИОННИТЕ СИСТЕМИ НА СТРАНИТЕ-ЧЛЕНКИ

Теодора Нончева,
директор на дирекция “Обществени комуникации и международно сътрудничество”

На 30 май 2012 г. Европейската комисия публикува своя редовен годишен доклад на тема “Мерки за стабилност, растеж и заетост”, който съдържа конкретни препоръки към страните-членки. Общото заключение на доклада е, че страните са предприели необходимите действия за балансиране на публичните си финанси и за стабилност на фиска, но не всички са в посока, благоприятна за икономическия растеж. Според Комисията усилията трябва да бъдат насочени към осигуряване на заетост и преодоляване на негативните социални последици от кризата, в т.ч. и борбата с бедността. За тази цел се препоръчва пълното оползотворяване на потенциала (“tapping”), който дава валутният съюз, вътрешният пазар, външната търговия, човешкият капитал и общеевропейските финансови инструменти.

В областта на пенсионните политики Комисията отправя конкретни препоръки към 17 от страните-членки. В следващите редове е представена тази част от доклада в резюме:

1. Австрия

- Да се продължи с хармонизирането на задължителната пенсионна възраст за жените и мъжете.
- Да се повиши пригодността за заетост на възрастните работници и да се следи строго за прилагането на новите реформи, ограничаващи достъпа до ранно пенсиониране.
- Да се осигури повишаване на законоуста-

новената и на действителната възраст за пенсиониране, в съответствие с растящата очаквана продължителност на живота.

2. Белгия

- Да се подобри дългосрочната финансова стабилност на публичните финанси чрез контрол върху разходите за пенсии.
- Да се прилагат реформите в системите за ранно пенсиониране и пенсионните схеми и да се въведе механизъм за обвързване на законоустановената пенсионна възраст с нарастването на очакваната продължителност на живота.

3. България

- Да се предприемат мерки за намаляване на рисковете за финансовата стабилност и да се подобри адекватността на пенсиите чрез ограничаване на пенсионирането при облекчени условия и изравняване на пенсионната възраст за мъжете и жените при пълен осигурителен стаж.
- Да се въведат по-строги критерии и контрол върху инвалидните пенсии.

4. Кипър

- Да се подобрят дългосрочната устойчивост и адекватността на пенсиите и да се намали високият индекс на бедността сред възрастното население.
- Да се обвърже законоустановената пенсионна възраст с ръста на очакваната продължителност на живот.

5. Чехия

- Да продължат промените в държавното пенсионно осигуряване, с цел осигуряване на дългосрочна финансова стабилност.
- Да се преразгледат плановете за по-ранно напускане на пазара на труда.
- Да се осигури по-широко участие на младите работници в капиталовите пенсионни фондове, с цел да се подобри адекватността на пенсиите.

6. Финландия

- Да се предприемат мерки за повишаване на законоустановената пенсионна възраст, в съответствие с нарастването на очакваната продължителност на живот.

7. Франция

- Да продължи наблюдението върху финансовата стабилност и адекватността на пенсионната система и да се предприемат допълнителни реформи при необходимост.

8. Гърция

Освен задължителните мерки, които Гърция трябва да приложи за изпълнение на Решение на Съвета 2011/734/EU от 12 юли 2011 г. и последвалия го Меморандум за разбирателство от 14 март 2012 г., в областта на пенсиите се препоръчва:

- Да се приемат промени в допълнителното пенсионно осигуряване, с цел ограничаване на високите пенсии от капиталовите фондове и намаляване на бюджетните им субсидии, с цел незабавна икономия от 450 млн. евро за 2012 г.
- Да се приеме законова рамка за радикални промени в задължителното допълнително пенсионно осигуряване, целяща стабилизиране на разходите, гарантиране на бюджетна независимост на тези схеми и дългосрочната им финансова устойчивост.
- Да се приеме план за реформиране на допълнителното пенсионно осигуряване след консултации с Европейската комисия, Европейската централна банка и Международния валутен фонд и одобряването му от Комитета по икономическа политика по отношение на очаквания му ефект за дългосрочната финансова стабилност.

9. Ирландия

- Да се приемат законодателни промени за нарастване на пенсионната възраст до 66 г. през 2014 г., 67 г. до 2021 г. и 68 г. до 2028 г., с цел повишаване на дългосрочната стабилност на публичните финанси.

• Пенсиите на новопостъпващите служители в публичния сектор трябва да бъдат реформирани, считано от 2012 г. и да бъдат ограничени възможностите за предварително пенсиониране на някои категории държавни служители.

- При определянето размера на пенсиите да се използват средните доходи за цялата трудова кариера.
- При професионалните фондове пенсионната възраст да се обвърже с тази в държавната пенсионна система.

10. Литва

- Да се приеме законодателство за радикална пенсионна реформа.
- Да се свърже задължителната пенсионна възраст с показателите за очакваната продължителност на живота.
- Да се определят ясни правила за индексирание на пенсиите.
- Да се подобрят допълнителните капиталови пенсионни схеми.
- Да се подкрепи пенсионната реформа с мерки за активно стареене.

11. Люксембург

- Да се повиши ефективността на предложената пенсионна реформа като се ускорят мерките за намаляване на разходите.
- Да се предприемат допълнителни мерки за повишаване на заетостта на възрастните работници, особено чрез ограничаване на ранното пенсиониране.
- Да се предприемат стъпки към обвързване на законоустановената пенсионна възраст с очакваната продължителност на живота.

12. Малта

- Да се предприемат незабавни действия за осигуряване на дългосрочна стабилност на пенсионната система, в т.ч. ускоряване на планирания ръст на пенсионната възраст в действащото законодателство, обвързване на ръста ѝ с очакваната продължителност на живота и въвеждане на стимули за участие в частните капиталови пенсионни схеми.
- Да се набележат мерки за увеличаване на икономическата активност сред възрастните работници.
- Да се въведат ограничения за използване на схемите за ранно пенсиониране.

13. Португалия

- Да се намалят разходите за пенсии в държавния бюджет.
- Да се осигурят гаранции, че превеждането на средства от банковите пенсионни фондове към държавната пенсионна система се осъществява по балансиран актюерски разчети и при спазване на европейските правни норми за защита на конкуренцията и регулиране на държавните помощи.

14. Румъния

- Да се реформират ключови параметри от пенсионната система, в т.ч. вместо ръста на заплатите при индексиранието на пенсиите като база да се използва ръстът на инфлацията.
- Да се промени възприетата схема за постепенно повишаване на пенсионната възраст като се ускори темпа на нарастването ѝ за жените.
- С цел подобряване на финансовата стабилност, да се въведат задължителни осигурителни вноски за някои категории държавни служители, които в момента не внасят такива.

15. Словакия

- Да се проведат допълнителни реформи в разходопокривната пенсионна система, предимно чрез променлив индексационен механизъм на пенсиите.
- Да се въведе пряка връзка между законоустановената пенсионна възраст и очакваната продължителност на живота.

• Да се приложи фактор за устойчивост, който да отразява демографските промени във формулата за изчисляване на пенсиите.

• Да се осигурят стабилност и оздравяване на капиталовите пенсионни фондове.

16. Словения

• Да се предприемат спешни мерки за осигуряване на дългосрочна финансова устойчивост на пенсионната система, като същевременно се поддържа и адекватността на пенсиите чрез изравняване на пенсионната възраст за мъжете и жените; повишаване на пенсионната възраст, в съответствие с очакваната продължителност на живота; ограничаване на ранното пенсиониране и реформи в индексационния механизъм.

• Да се повиши коефициентът на заетост сред възрастните работници чрез прилагане на активни политики на пазара на труда и мерки за продължаващо обучение.

17. Испания

• Да се ускори нарастването на законоустановената пенсионна възраст и въвеждането на фактор за устойчивост в пенсионната формула, които са предвидени в провежданата реформа.

• Да се подкрепи приетата национална икономическа стратегия за възрастните работници с конкретни мерки в областта на продължаващото обучение.

• Да се подобрят условията на труд на възрастните работници и да се осигури възможност за реинтеграцията им на пазара на труда.

УКАЗАНИЯ ОТНОСНО ДОКУМЕНТИТЕ ЗА УДОСТОВЕРЯВАНЕ НА БЪЛГАРСКИ ОСИГУРИТЕЛНИ ПЕРИОДИ И ПРИЛАГАНЕТО НА ЧЛ.94, АЛ.2 ОТ КСО ПРИ УСЛОВИЯТА НА КООРДИНАЦИОННИТЕ РЕГЛАМЕНТИ И ДВУСТРАННИ ДОГОВОРИ

I. Удостоверяване на български осигурителни периоди

1. При прилагане на координационните правила в ЕС

Обменът на информация между Компетентните институции в съответните държави относно реализирането на правата на социална сигурност на лицата се извършва чрез използването на структурирани електронни документи /СЕД/ или т.нар. “преносими документи” /ПД/. Тези документи замества използваните при действието на Регламент на Съвета /ЕИО/ № 1408/71 за прилагането на схеми за социална сигурност на наети лица, самостоятелно заети лица и членове на техните семейства, които се движат в рамките на общността Е формуляри, като в момента те са на хартиен носител. (Преминаването към електронен обмен на информацията ще се извърши постепенно до 1 май 2014 г. Преходният период за въвеждане на пълен електронен обмен беше удължен по решение ЕЗ на Административната комисия), през който СЕД-и ще се изпращат все още на хартиен носител.

При стартиране на процедура в друга държава-членка за определяне на съответно обезщетение по Регламент /ЕО/ 883/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година за координация на системите за социална сигурност, се използва/т съответният/те формуляр/и и към него/тях се прилагат всички необходими документи, съгласно дял

I, глави II и III и дял III, глави II, IV и V от Регламент /ЕО/ № 987/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 година за установяване процедурата за прилагане на Регламент /ЕО/ № 883/2004 за координация на системите за социална сигурност. Приложените документи могат да са оригинали или копия – аргумент от систематичното тълкуване на рецитали 2 и 6 и чл.1/2/ б.”в”, чл.2 /2/, чл.3, пар.2 вр.пар.4, чл.5. От лицата не следва да се изисква предоставяне на оригиналните документи, изброени в чл.40 от Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж, ако копия от тях са надлежно заверени от компетентната институция на държавата-членка, стартираща процедурата.

При евентуално съмнение относно достоверността на документ или точността на фактите, на които се основават съдържащите се в него сведения, в Регламент /ЕО/ №987/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 година за установяване процедурата за прилагане на Регламент /ЕО/ № 883/2004 за координация на системите за социална сигурност е предвидена процедура за установяване на неговата невалидност – чл.5 от Регламент /ЕО/ № 987/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 година за установяване процедурата за прилагане на Регламент /ЕО/ № 883/2004 за координация на системите за социална сигурност. В този случай институцията, която е получила документите, може да изисква допълнителни обяснения от институция-

та, която ги е изпратила, като последната извършва нова преценка за достоверност. Заедно с искането за нова проверка получаващата институция може да поиска и оттеглянето на този документ, но само когато това е уместно, ако при повторната проверка изпращащата институция установи, че това е необходимо.

Ако институциите не могат да се споразумеят, тогава е възможно спорът да бъде отнесен, чрез компетентните органи не по-рано от един месец след датата, на която институцията, получила документа, е отправила искането си до Административната комисия.

Всички необходими действия по обработка на документите и обмена на информацията се извършва служебно между компетентните институции, без да се ангажират лицата.

2. При прилагане на двустранните договори за социална сигурност, по които България е страна.

При стартиране на процедура за определяне на съответно обезщетение по даден договор, се използва/т съответният/те формуляр/и и към него/тях се прилагат всички необходими документи. Приложените документи могат да са оригинали или копия,

съобразно допуснатото от съответния договор.

II. Указания относно прилагането на чл.94, ал.2 от КСО при условията на координационните регламенти и двустранните договори.

При стартиране на процедура за отпускане на пенсия при условията на координационните регламенти или действащите двустранни договори, когато другата страна прилага система на социална сигурност, основана на пребиваването, а не на извършването на икономическа дейност, българската компетентна институция – НОИ (а от 1.1.2013 – АСП) да прекрати изискването за доказване на прекратяването на осигуряването в тази друга държава, по смисъла на КСО, тъй като същият състав е обективно невъзможно да се осъществи, съгласно компетентното чуждо законодателство. КСО се прилага само на територията на нашата страна и материално правните му изисквания не могат да се пренасят върху други правни системи. Изхождайки от смисъла на разпоредбата във вътрешния ни закон, би могло да се търси доказване на факта на неизвършване на трудовата/икономическата дейност в съответната друга държава към момента на подаване на заявлението за пенсия.

РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 987/2009 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА НА ЕВРОПА

(продължение от бр. 1/2012 г.)

Член 35. Спор относно професионалния характер на злополуката или болестта

1. Когато компетентната институция оспорва прилагането на законодателството за трудовите злополуки или професионалните болести съгласно член 36, параграф 2 от основния регламент, тя незабавно информира институцията по мястото на пребиваване или на престой, предоставила обезщетенията в натура, които в такъв случай ще се считат за обезщетения за болест.

2. След като по този въпрос бъде взето окончателно решение, компетентната институция незабавно информира институцията по мястото на пребиваване или на престой, която е предоставила обезщетенията в натура.

Когато не бъде установена трудова злополука или професионална болест, тогава обезщетенията в натура продължават да се предоставят под формата на обезщетения за болест, ако съответното лице има право на тях.

Когато бъде установена трудова злополука или професионална болест, предоставените на съответното лице обезщетения в натура се считат за обезщетения за трудова злополука или за професионална болест от датата, на която е настъпила трудовата злополука или на която за първи път е била поставена медицинска диагноза за професионална болест.

3. Член 6, параграф 5, втора алинея от регламента по прилагане се прилага *mutatis mutandis*.

Член 36. Процедура при излагане на риск от професионална болест в повече от една държава-членка

1. В случая, посочен в член 38 от основния регламент, декларацията или уведомяването за

професионална болест се изпраща на компетентната институция за професионални болести на последната държава-членка, съгласно чието законодателство съответното лице е упражнявало дейност, която би могла да причини въпросната болест.

Когато институцията, до която е изпратена декларацията или уведомяването, установи, че дейността, която би могла да причини въпросната професионална болест, е била последно упражнявана съгласно законодателството на друга държава-членка, тя изпраща декларацията или уведомяването и всички придружаващи ги удостоверения на съответната институция в тази държава-членка.

2. Когато институцията на последната държава-членка, съгласно чието законодателство съответното лице е упражнявало дейност, която би могла да причини въпросната професионална болест, установи, че съответното лице или преживелите го лица не отговарят на изискванията на това законодателство, *inter alia* поради факта, че съответното лице никога не е упражнявало в тази държава-членка дейност, която е причинила професионалната болест, или че тази държава-членка не признава професионалния характер на болестта, посочената институция препраща незабавно декларацията или уведомяването и всички придружаващи ги удостоверения, включително констатациите и докладите от медицинските прегледи, извършени от първата институция на институцията на предишната държава-членка, съгласно чието законодателство съответното лице е упражнявало дейност, която би могла да причини въпросната професионална болест.

3. По целесъобразност институциите повтарят процедурата, установена в параграф 2, докато стигнат до съответната институция в държавата-членка,

по чието законодателство съответното лице за първи път е упражнявало дейност, която би могла да причини въпросната професионална болест.

Член 37. Обмен на информация между институциите и авансови плащания при обжалване на отказ

1. При обжалване на решение за отказ на обезщетения, взето от институцията на една от държавите-членки, по чието законодателство съответното лице е извършвало дейност, която би могла да причини въпросната професионална болест, тази институция информира институцията, до която е изпратена декларацията или уведомяването, при спазване на процедурата, предвидена в член 36, параграф 2 от регламента по прилагане, а впоследствие я информира за взетото окончателно решение.

2. Когато дадено лице има право на обезщетения съгласно законодателството, прилагано от институцията, до която е изпратена декларацията или уведомяването, тази институция извършва авансовите плащания в размер, който се определя по целесъобразност след провеждане на консултации с институцията, взела обжалваното решение, и по такъв начин, че да се избегнат надплащания. Последната институция възстановява направените авансови плащания, ако в резултат на обжалването бъде задължена да предостави тези обезщетения. След това тази сума се приспада от дължимите на съответното лице обезщетения в съответствие с процедурата, предвидена в членове 72 и 73 от регламента по прилагане.

3. Член 6, параграф 5, втора алинея от регламента по прилагане се прилага *mutatis mutandis*.

Член 38. Влошаване на професионална болест

В случаите, обхванати от член 39 от основния регламент, претендиращото за обезщетение лице трябва да представи на институцията в държавата-членка, пред която претендира за право на обезщетения, всички данни относно обезщетенията, отпуснати му до този момент за съответната професионална болест. Тази институция може да се свърже с всяка друга институция, която преди това е била компетентна, за да получи информацията, която счита за необходима.

Член 39. Оценка на степента на неработоспособност в случай на трудови злополуки или професионални болести, настъпили преди или впоследствие

Когато предишна или последваща неработоспособност е причинена от злополука, настъпила в момент, когато спрямо съответното лице се е прилагало законодателството на държава-членка, която не прави разграничение според причините за неработоспособността, компетентната институция или органът, определен от компетентния орган на въпросната държава-членка:

а) по искане на компетентната институция на друга държава-членка предоставя информация за степента на предишната или последваща неработоспособност и по възможност информация, позволяваща да се определи дали неработоспособността е резултат от трудова злополука по смисъла на законодателството, прилагано от институцията в другата държава-членка;

б) взема предвид степента на неработоспособност, причинена от тези предишни или последващи случаи, когато определя правото на обезщетения и техния размер в съответствие с приложимото законодателство.

Член 40. Подаване и проучване на искания за пенсии или допълнителни помощи

За да получи пенсия или допълнителна помощ по законодателството на дадена държава-членка, съответното лице или преживелите го лица, пребиваващи на територията на друга държава-членка, подават искане, когато е целесъобразно, до компетентната институция или до институцията по мястото на пребиваване, която го препраща до компетентната институция.

Искането се придружава от информацията, изисквана съгласно законодателството, прилагано от компетентната институция.

Член 41. Специални мерки за прилагане

1. По отношение на държавите-членки, посочени в приложение 2, разпоредбите на дял III, глава 2 от основния регламент относно обезщетенията в натура се прилагат за лицата с право на обезщетения в натура единствено въз основа на специална схема за държавни служители и само в определения в същата обхват.

2. Член 32, параграф 2, втора алинея и член 32, параграф 3 от регламента по прилагане се прилагат *mutatis mutandis*.

ГЛАВА III. Помощи при смърт

Член 42. Искане за помощи при смърт

За целите на прилагането на членове 42 и 43

от основния регламент искането за помощи при смърт се изпраща до компетентната институция или до институцията по мястото на пребиваване на претендиращото за обезщетение лице, която го изпраща до компетентната институция.

Искането се придружава от информацията, изисквана съгласно законодателството, прилагано от компетентната институция.

ГЛАВА IV. Обезщетения за инвалидност, пенсии за старост и пенсии за преживели лица

Член 43. Допълнителни разпоредби за изчисляване на обезщетение

1. За целите на изчисляването на теоретичния и на действителния размер на обезщетението в съответствие с член 52, параграф 1, буква б) от основния регламент, се прилагат правилата, предвидени в член 12, параграфи 3, 4, 5 и 6 от регламента по прилагане.

2. Когато периодите на доброволно или продължено осигуряване по избор не са взети предвид съгласно член 12, параграф 3 от регламента по прилагане, институцията на държавата-членка, съгласно чието законодателство са завършени тези периоди, изчислява размера, съответстващ на тези периоди, съобразно прилаганото от нея законодателство. Действителният размер на обезщетението, изчислен в съответствие с член 52, параграф 1, буква б) от основния регламент, се увеличава с размера, съответстващ на периодите на доброволно или продължено осигуряване по избор.

3. Институцията на всяка държава-членка изчислява съгласно прилаганото от нея законодателство дължимата сума, съответстваща на периодите на доброволно или продължено осигуряване по избор, по отношение на която съгласно член 53, параграф 3, буква в) от основния регламент, не се прилагат разпоредбите за прекратяване, намаляване или спиране на друга държава-членка.

Когато прилаганото от компетентната институция законодателство не позволява размерът да бъде определен пряко, тъй като това законодателство установява различни стойности за периодите на осигуряване, може да бъде определен условен размер. Административната комисия определя подробните условия за определянето на този условен размер.

Член 44. Отчитане на период за гледане на малко дете

1. За целите на настоящия член, “период за

гледане на малко дете” се отнася до всеки период, който се зачита по силата на пенсионното законодателство на държава-членка или който осигурява добавка към пенсията изрично по причина, че лицето е отглеждало малко дете, независимо от метода, използван за изчисляване на тези периоди, и дали те се натрупват по време на гледането на малко дете или са признати с обратна сила.

2. Когато съгласно законодателството на държавата-членка, която е компетентна съгласно дял II от основния регламент, периодът за отглеждане на малко дете не се отчита, институцията на държавата-членка, чието законодателство съгласно дял II от основния регламент е било приложимо към съответното лице, тъй като то е осъществявало дейност като заето или самостоятелно заето лице към датата, на която съгласно това законодателство за съответното дете е започнал да се отчита периодът за отглеждане на малко дете, продължава да отговаря за отчитането на този период като период за отглеждане на малко дете съгласно собственото си законодателство, така както ако отглеждането на детето е било осъществено на собствената й територия.

3. Параграф 2 не се прилага, ако спрямо съответното лице се прилага или започва да се прилага законодателството на друга държава-членка поради осъществяването на дейност като заето или самостоятелно заето лице.

Член 45. Искане за обезщетение

А. Подаване на искане за обезщетение съгласно законодателство тип А на основание член 44, параграф 2 от основния регламент.

1. За да получи обезщетение съгласно законодателство тип А на основание член 44, параграф 2 от основния регламент, претендиращото за обезщетение лице подава искане пред институцията на държавата-членка, чието законодателство е било приложимо към момента на настъпване на неработоспособността, последвана от инвалидност, или влошаване на тази инвалидност, или пред институцията по мястото на пребиваване, която препраща искането до първата институция.

2. Ако са отпуснати парични обезщетения за болест, датата на изтичане на срока за отпускане на тези обезщетения, когато е целесъобразно, се счита за дата на подаване на искането за пенсия.

3. В случая, посочен в член 47, параграф 1 от основния регламент, институцията, в която съответното лице последно е било осигурено, информира институцията, която първоначално е изплатила

обезщетенията, за размера и началната дата на обезщетенията съгласно приложимото законодателство. От тази дата обезщетенията, дължими преди влошаването на инвалидността, се прекратяват или намаляват до размера на добавката, посочена в член 47, параграф 2 от основния регламент.

Б. Подаване на други искания за обезщетение

4. В случаи, различни от посочените в параграф 1, претендиращото за обезщетение лице подава искане до институцията по мястото на неговото пребиваване или до институцията на последната държава-членка, чието законодателство е било приложимо. Ако съответното лице никога не се е подчинявало на законодателството, прилагано от институцията по мястото на пребиваване, тази институция препраща искането до институцията на последната държава-членка, чието законодателство е било приложимо.

5. Датата на подаване на искането се зачита във всички съответни институции.

6. Чрез дерогация от параграф 5, ако претендиращото за обезщетение лице не съобщи, въпреки че е било приканено да го направи, фактът, че е било заето или е пребивавало в други държави-членки, датата, на която лицето допълва своето първоначално искане или подава ново искане за липсващите периоди на заетост или/и пребиваване в държава-членка, се счита за дата на подаване на искането до институцията, прилагаща въпросното законодателство, при спазване на по-благоприятните разпоредби на това законодателство.

Член 46. Удостоверения и информация, подавани заедно с искането от претендиращото за обезщетение лице

1. Искането се подава от лицето в съответствие с разпоредбите на законодателството, прилагано от институцията, посочена в член 45, параграфи 1 или 4 от регламента по прилагане, и се придружава от необходимите подкрепящи документи, изисквани съгласно това законодателство. По-специално претендиращото за обезщетение лице предоставя всякаква налична информация по въпроса и подкрепящи документи относно периодите на осигуряване (институции, идентификационни номера), периодите на заетост (работодатели) или периодите на самостоятелна заетост (естество и място на дейността) и периодите на пребиваване (адреси), които могат да бъдат завършени по друго законодателство, както и относно продължителността на тези периоди.

2. Когато в съответствие с член 50, параграф 1 от основния регламент, претендиращото за обезщетение лице поиска отлагане на отпускането на обезщетение за старост по силата на законодателството на една или повече държави-членки, то заявява това в искането си и конкретизира съгласно кое законодателство е поискано отлагането. За да се позволи на претендиращото за обезщетение лице да упражни това право, съответните институции, по искане на лицето, му съобщават цялата информация, с която разполагат, така че то да може да прецени последиците от паралелно или последователно отпускане на обезщетения, за които може да претендира.

3. Ако лицето, претендиращо за обезщетение, оттегли искането си за обезщетения, предвидени в законодателството на определена държава-членка, това оттегляне не се счита за паралелно оттегляне на исканията за обезщетения съгласно законодателството на други държави-членки.

Член 47. Проучване на искания от съответните институции

А. Институция за контакт

1. Институцията, до която се подава или препраща искане за обезщетение в съответствие с член 45, параграфи 1 или 4 от регламента по прилагане, се нарича по-нататък "институция за контакт". Институцията по мястото на пребиваване не се посочва като институция за контакт, ако съответното лице никога не се е подчинявало на законодателството, което тази институция прилага.

Освен че проучва искането за обезщетение съгласно законодателството, което прилага, тази институция, в качеството си на институция за контакт, насърчава обмена на данни, съобщаването на решения и операциите, необходими за проучване на искането от съответните институции, и предоставя на лицето, при поискване, всякаква информация, свързана с общностните аспекти на проучването, както и го информира за хода на проучването.

Б. Проучване на искания за обезщетение съгласно законодателство тип А по член 44 от основния регламент.

2. В случая, посочен в член 44, параграф 3 от основния регламент, институцията за контакт изпраща всички документи на съответното лице до институцията, в която то е било осигурено по-рано, която на свой ред проучва случая.

3. Членове 48—52 от регламента по прилагане не се прилагат при проучване на исканията, посо-

чени в член 44 от основния регламент.

В. Проучване на други искания за обезщетения

4. В случаи, различни от тези, посочени в параграф 2, институцията за контакт незабавно изпраща исканията за обезщетения и всички документи, с които разполага, и когато е уместно, съответните документи, предоставени от претендиращото за обезщетение лице до всички въпросни институции, за да могат те да започнат едновременно проучване на искането. Институцията за контакт уведомява останалите институции за периодите на осигуряване или пребиваване, подчинени на нейното законодателство. Тя също така посочва кои документи се подават на по-късен етап и допълва искането при първа възможност.

5. Всяка от въпросните институции уведомява при първа възможност институцията за контакт и останалите институции за периодите на осигуряване или пребиваване, подчинени на нейното законодателство.

6. Всяка от въпросните институции изчислява размера на обезщетенията в съответствие с член 52 от основния регламент и уведомява институцията за контакт и съответните други институции за решението си, за размера на дължимите обезщетения и за всяка друга информация, необходима за целите на членове 53—55 от основния регламент.

7. Ако въз основа на информацията, посочена в параграфи 4 и 5 от настоящия член, някоя институция установи, че са приложими член 46, параграф 2 или член 57, параграфи 2 или 3 от основния регламент, тя информира институцията за контакт и съответните други институции.

Член 48. Уведомяване претендиращото за обезщетение лице за решенията

1. Всяка институция уведомява претендиращото за обезщетение лице за своето решение, взето в съответствие с приложимото законодателство. Във всяко решение се посочват правните средства за защита и предвидените срокове за обжалване. След като институцията за контакт бъде уведомена за всички решения, взети от всяка институция, тя изпраща на претендиращото за обезщетение лице и на съответните други институции обобщение на тези решения. Образец на това обобщение се изготвя от Административната комисия. Обобщението се изпраща на лицето, което претендира за обезщетения, на езика на институцията или по искане на лицето, претендиращо за обезщетение, на език по негов избор, който е признат за официален език на

институциите на Общността в съответствие с член 290 от Договора.

2. Ако след получаване на обобщението претендиращото за обезщетение лице сметне, че правата му са засегнати от взаимодействието на решения, взети от две или повече институции, то има право на преразглеждане на решенията от съответните институции в сроковете, установени в съответното национално законодателство. Сроковете започват да текат от датата на получаване на обобщението. Претендиращото за обезщетение лице се уведомява писмено за резултата от преразглеждането.

Член 49. Определяне на степента на инвалидност

1. Когато се прилага член 46, параграф 3 от основния регламент, единствената институция, оправомощена да вземе решение относно степента на инвалидност на претендиращото за обезщетение лице, е институцията за контакт, ако законодателството, прилагано от същата институция, е включено в приложение VII към основния регламент или ако това е невъзможно, институцията, чието законодателство е включено в посоченото приложение и на което последно се е подчинявало лицето. Институцията взема това решение веднага щом бъде възможно да се определи дали са изпълнени условията за допустимост, предвидени в приложимото законодателство, вземайки предвид, където е целесъобразно, членове 6 и 51 от основния регламент. Тя незабавно уведомява другите съответни институции за това решение.

Когато не са изпълнени критериите за допустимост, предвидени в приложимото законодателство, различни от критериите, отнасящи се до степента на инвалидност, вземайки предвид членове 6 и 51 от основния регламент, институцията за контакт незабавно информира компетентната институция на последната държава-членка, на чието законодателство се е подчинявало претендиращото за обезщетение лице. Последната институция има правото да вземе решение относно степента на инвалидност на претендиращото за обезщетение лице, ако са изпълнени условията за допустимост, предвидени в приложимото законодателство. Тя незабавно уведомява за своето решение съответните други институции.

Когато се определя допустимостта, ако е необходимо, въпросът може да бъде отнесен обратно при същите условия до компетентната по отношение на инвалидността институция на държавата-членка, на чието законодателство първоначално се е под-

чинявало претендиращото за обезщетение лице.

2. Когато член 46, параграф 3 от основния регламент не е приложим, всяка институция в съответствие със своето законодателство има възможност да поиска претендиращото за обезщетение лице да бъде прегледано от посочен от нея лекар или друг експерт, за да се определи степента на инвалидност. Институцията на една държава-членка, обаче, взема предвид документите, медицинските доклади и административните данни, събрани от институцията на всяка друга държава-членка, така както би направила, ако те са изготвени в нейната държава-членка.

Член 50. Предварителни вноски и авансово изплащане на обезщетения

1. Независимо от член 7 от регламента по прилагане, всяка институция, която в процеса на проучване на дадено искане за обезщетение установи, че лицето, претендиращо за обезщетение, има право на независимо обезщетение съгласно приложимото законодателство, в съответствие с член 52, параграф 1, буква а) от основния регламент изплаща това обезщетение незабавно. Това плащане се счита за предварително, ако размерът му би могло да бъде променен вследствие на процедурата по проучване на искането.

2. Когато от наличната информация е очевидно, че претендиращото за обезщетение лице има право на плащане от институция по член 52, параграф 1, буква б) от основния регламент, тази институция извършва авансово плащане в размер, възможно най-близък до този, който вероятно ще бъде изплатен съгласно член 52, параграф 1, буква б) от основния регламент.

3. Всяка институция, която има задължение да изплаща предварителните обезщетения или авансовото плащане по параграфи 1 и 2, информира незабавно претендиращото обезщетение лице, като насочва вниманието му върху предварителния характер на мярката и всички права на обжалване в съответствие с нейното законодателство.

Член 51. Преизчисляване на обезщетения

1. Когато се извършва преизчисляване на обезщетения в съответствие с член 48, параграфи 3 и 4, член 50, параграф 4 и член 59, параграф 1 от основния регламент, член 50 от регламента по прилагане се прилага *mutatis mutandis*.

2. Когато обезщетението се преизчислява, прекратява или спира, институцията, взела решението, уведомява незабавно съответното лице и информира всяка от институциите, от които съответното лице има право да получава обезщетения.

Член 52. Мерки за ускоряване на процеса на изчисляване на пенсиите

1. За да се улесни и ускори проучването на исканията и изплащането на обезщетения, институциите, на чието законодателство лицето е било подчинено:

а) обменят или предоставят на институциите на други държави-членки елементите за идентифициране на лицата, които преминават от едно приложимо национално законодателство към друго, и заедно гарантират, че тези елементи за идентифициране се запазват и са в съответствие, или в противен случай, предоставят на тези лица средства за пряк достъп до елементите за идентифицирането им;

б) достатъчно преди минималната възраст за придобиване на пенсионни права или преди навършване на определена от националното законодателство възраст, обменят или осигуряват на съответното лице и на институциите на други държави-членки информация (завършени периоди или други важни елементи) относно пенсионните права на лицата, които са преминали от едно приложимо законодателство към друго, или в противен случай, информират тези лица относно бъдещите им права на обезщетения или им осигуряват възможност за запознаване с тях.

2. За целите на прилагането на параграф 1 Административната комисия определя елементите на информацията, която се обменя или предоставя, и установява подходящи процедури и механизми, отчитайки характеристиките, административната и техническата организация, и технологичните средства, с които разполагат националните пенсионни схеми. Административната комисия гарантира изпълнението на тези пенсионни схеми като организира последващ контрол върху предприетите мерки и тяхното прилагане.

3. За целите на прилагането на параграф 1 информацията, посочена в настоящия член, следва да се предоставя на институцията в първата държава-членка, където на лицето е предоставен личен идентификационен номер (PIN) за целите на администрацията за социална сигурност.

ДЕМОГРАФСКИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ

Доклад пред Регионалния социален форум по сигурност в Европа на МАСО, Варшава, 3-5 март 2010 г.

Сара Харпър,
професор по геронтология в Университета в Оксфорд,

(продължение от бр. 1/2012 г.)

Обществени предизвикателства и възможност за адаптиране към остаряването на населението

Остаряването на населението ще окаже влияние върху всички компоненти на социалното осигуряване, от здравни и дългосрочни грижи, осигуряването в случай на безработица и нетрудоспособност, до семейни структури, оказващи въздействие върху семейните помощи. Независимо от търсенето, било то свързано със здравни или финансови услуги, основното предизвикателство е възможността да се адаптира към стареенето на населението. Това включва:

- Способността на отделните лица и домакинствата да извършват необходимото приспособяване към поведение на спестяване, трудово предлагане, лична приемственост между поколенията и инвестиции в човешки капитал;
- Способността на институциите да извършват необходимите промени за предприемане на регулаторни мерки за спестявания, трудово предлагане, обществена приемственост между поколенията и инвестиции в човешки капитал.

Предизвикателство на социални цели и старене на населението

Във време, в което обществата се опитват успешно да се адаптират към стареенето на населението, основен въпрос на публичната политика е как на-

ционалните колективни цели ще повлияят на тези необходими обществени промени, и по какъв начин изискваните промени ще бъдат подпомогнати или ограничени от съществуващите обществени цели.

Цел за повишаващ се общ просперитет

Това е основната цел на повечето държави, тъй като общият просперитет намалява бедността и повишава, както стандарта на живот, така и здравните последици за населението, макар и не задължително качеството на живот. В определени кръгове съществува безпокойствието, че остаряването на населението ще намали икономическия растеж и политическото предизвикателство е точно минимизиране на този ефект. Важният аспект тук е максимизиране на ползите на „демографския дивидент“ и коригиране на общите коефициенти за зависимост, чрез политики, регулиращи навлизането на младите хора в и излизането на възрастните от трудовия пазар, (заедно с политики, които насърчават по-голямо участие на жените и интеграция на хората в неравностойно положение).

Цел за справедливост вътре в (интра) и между (интер) поколенията

Целта за поддържане на справедливост вътре в поколенията може основателно да формира важна

правителствена цел в много пенсионни политики. Целите около справедливостта между поколенията се използват за изработване на политики, свързани с приемствеността между поколенията. Това включва усет за подходящото съотношение между средния пенсионен доход и средния работен приход. Също така обхваща разпознаване на потенциалното въздействие на публичната политика върху благоденствието на различни, относно времето им на раждане контингенти и дали публичната политика разпределя справедливо тежестта от остаряването на населението между по-възрастните и по-младите контингенти.

Важен фактор тук е концепцията за справедливост между поколенията и дали това ще се промени с оглед настоящото остаряване на населението.

- Традиционното разбиране между поколенията се основава на система на реципрочност между поколенията, съгласно която възрастните се грижат за младите (децата), и в замяна, когато последните пораснат, те се грижат за по-старите хора. Тази система се поддържа и съществува в повечето общества, както на ниво семейство (родители се грижат за децата, след това децата издържат остарелите родители), така и на ниво общество, като активните на трудовия пазар лица се грижат чрез публични трансфери както за децата, така и за старите, нетрудоспособни хора, с цел осигуряване на здравни услуги и образование, съответно финансово подпомагане на доходите и за здравеопазване.

- Въпросът за стареещо население, който е възникнал чрез редуциране, както на раждаемостта, така и на смъртността, е дали успешните контингенти (имайки предвид редуциране и на смъртността, и на раждаемостта) прехвърлят разходите за този успех на бъдещи контингенти посредством традиционното разбирателство между поколенията, или поемат цената на техния успех чрез адаптирана договореност между поколенията. Последният вид договореност би изисквал по-старите възрастови контингенти да поемат разходите си за по-дългия си живот чрез, например, по-високи следпенсионни вноски за собственото си благоденствие и/или да работят до по-голяма възраст.

Цел за поддържане на социална кохезия

Целта за поддържане на социална кохезия ще се разглежда по-много различни начини в различни общества и култури. В частност, различни

правителства ще поставят силно ударение върху имиграцията като политически инструмент за смекчаване на икономическите последствия от остаряването на населението и това до известна степен ще отрази имиграционната им история и потенциалните социално въздействия, които ще произтекат от пристигането на голям брой възрастни трудоспособни хора. По такъв начин Великобритания и САЩ, с тяхната многогодишна история на насърчаване на имигрантите от всички части на света, свободно са използвали миграцията за компенсиране на остаряващото си население. Докато например Япония и Корея, без такава история, започва да отчита потенциалните социални последици от такава имиграция.

Осигуряване на финансова сигурност

Политиката трябва да определи рамката на стимулирането, в която се взимат индивидуалните и институционални решения. Редица политически заключения произтичат от предизвикателството, което остаряването на населението поставя пред възможността и необходимостта от адаптиране. Схемите за социално осигуряване PAYG (публично разходно-покривна система) са изправени пред предизвикателството от ниска или дори потенциално отрицателна норма на възвръщаемост, когато броят на работната сила спре да се увеличава, тъй като една устойчива норма на възвръщаемост е равна на темпа на ръст в целия фонд „работна заплата“. Финансираните от капиталовия резерв схеми са изправени пред въздействието на промяната във възрастовата структура на населението върху цените на активите. Ключовите въпроси, на които трябва да се обърне внимание с оглед остаряването на населението включват:

- *Значимостта на интегриране на публични и частни трансфери в бъдещи системи*, включително разбиране на вторичните взаимоотношения между публичните и частните трансфери между поколенията, и връзката между възходящи и низходящи трансфери. Резултатите от изследването ни на Оксфордското проучване на глобалното остаряване (Oxford Global Ageing Survey) разкриват, че докато публичните трансфери намаляват частните възходящи трансфери от пораснали деца към по-стари родители, те имат много по-ограничен ефект върху частните низходящи трансфери от по-стари родители към пораснали деца и внуци.

- *Отчитане на справедливостта между поколенията* чрез споделяне и разпределяне на

приходите от растежа между работници и пенсионери. Например това може да бъде постигнато чрез поддържане на връзка между пенсията и работната заплата, така че пенсионерите да получат дял от икономическия растеж на нацията. Това може да бъде извършено чрез обвързване на пенсиите с повишения в цените, така че пенсионерите да не усетят абсолютен спад на стандарта на живот в резултат на инфлация. Това може да се осигури чрез връзка на пенсиите с възможностите на системата, определени от растежа на общия фонд „Работна

заплата”. Или да се поддържа от система, която интегрира в себе си няколко показателя.

- *Търсене на рамки, които да подкрепят и насърчават индивидуалната отговорност:* Например може да се оспорва, че остаряването на населението налага разделение между правителствената отговорност за поддържане на населението над прага на бедността и индивидуалната отговорност за повишаване на личния стандарт на живот. Все пак съществуват редица променливи варианти в условията за насърчаване на такава отговорност.

*Продължава в следващия брой

*Повече информация за социалното осигуряване и пенсионната реформа
можете да получите от страниците в Интернет на:*

Национален осигурителен институт

www.nssi.bg

*Министерство на труда и
социалната политика*

www.mlsp.government.bg

Комисия за финансов надзор

www.fsc.bg

*Редакционната колегия очаква от читателите на Бюлетина на НОИ
мнения и предложения за материали на адреса на редакцията:*

1303 София, бул. “Ал. Стамболийски” № 62-64

Тел: 02 926 1010; 02 926 1234

Бюлетинът се разпространява безплатно.